

Konference "Bērns ar speciālajām vajadzībām izglītības iestādē"

2015. gada 25. martā Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē norisinājās konference "Bērns ar speciālajām vajadzībām izglītības iestādē". Iecere bija saaicināt kopā dažādu izglītības līmeņu (pirmsskola un skola) un dažādu izglītības sistēmu (vispārējās izglītības, speciālās izglītības) pedagogus, lai diskutētu par to, kā jūtas un kā mācās bērns ar speciālās izglītības vajadzībām. Tajā piedalījās ap 200 pedagogu gan no vispārīzglītojošām, gan no speciālajām izglītības iestādēm no visas Latvijas. Konferences dalībniekus uzrunāja LU PPMF dekāns profesors Andris Grīnfelds un Pedagoģijas nodaļas vadītāja profesore Rudīte Andersone. Konferenci organizēja un aicināja uz diskusiju Latvijas Universitātes profesore Dr. paed. Sarmīte Tūbele ar plenārreferātu „Bērns ar speciālajām vajadzībām izglītības iestādē: aktuālie jautājumi”. Referātā tika apskatīti jautājumi par to, kā tiek lietoti dažādi jēdzieni, piemēram, *speciālās vajadzības* – vai tomēr nebūtu loģiski teikt – *bērns ar speciālās izglītības vajadzībām*; kurām speciālo vajadzību grupām ir nepieciešamas speciālas programmas, kuru apguve nodrošina zināmas iespējas bērniem. Nozīmīgs ir jautājums par to, kurā mācību iestādē mācīsies bērns – vispārējās izglītības iestādē vai speciālajā un vai šis lēmums vienmēr ir labākais risinājums konkrētajam bērnam. Vēl viens no aktuālajiem jautājumiem ir par to, vai programmas nosaukums ir nodrošinājums sekmīgai tās apguvei, vai arī vēl ir jānoskaidro, kā tā tiks īstenota.

Bērnam reizēm ir nepieciešams individuālais izglītības plāns – kurš to veido un kā tas tiek īstenots?

Nozīmīgs ir jautājums par to – kuru izglītības iestādi bērns apmeklēs – vispārējās izglītības vai speciālo; vai tā var būt speciāla klase vai grupa vispārējās izglītības iestādē. Tika piedāvāti arī labās prakses piemēri Latvijā.

Aktuāls ir jautājums par speciālo skolu statusu un prestižu Latvijā, par attīstības tendencēm un situāciju. Tika aktualizēti piemēri no IZM pētījuma un tajā iegūtajiem rezultātiem gan par skolotāju profesionalitāti un kompetenci, strādājot ar bērniem, kam ir speciālās izglītības vajadzības; gan par skolēniem, kuri jūtas droši, apmierināti ar dzīvošanu un mācīšanos speciālās izglītības iestādē; gna par vecāku sirdsmieru un pārliecību, ka viņu bērni ir drošībā un mācības notiek tieši katram bērnam atbilstīgā tempā un kvalitātē.

Nozīmīgi un aktuāli ir jautājumi par vispārējās izglītības iestādi, kurā iekļaujošas pieejas kontekstā mācās dažādi bērni, bet vai tiešām viņiem ir nodrošināti visi atbilstīgi apstākļi? Īpaši tas attiecas uz multifunkcionāliem traucējumiem, sarežģītu veselības situāciju, izaicinošu uzvedību vai izteiktu agresivitāti. Plašs jautājumu loks skar atbalsta sistēmu

vispārējās izglītības iestādēs, kur atbalsta komanda īsteno pasākumus, kas palīdz skolēniem veikt ikdienas darbus un kārtot pārbaudījumus. Tika izvirzīti arī vairāki jautājumi diskusiju grupām.

Konferences otrajā daļā pedagogi dalījās piecās grupās, kurās moderatoru vadībā tika diskutēts gan par vispārizglītošajām, gan speciālajām izglītības iestādēm iekļaujošās izglītības kontekstā. Tika analizētas situācijas stiprās un vājās puses, nosakot arī draudus un iespējas. Noslēguma daļā katra diskusiju grupa atzīmēja galvenos secinājumus.

1. Vispārējās pirmsskolas izglītības iestādes – esam visi kopā!

- Vispārizglītojošās pirmsskolas izglītības iestādes nevar īstenot kvalitatīvu iekļaujošo izglītību, jo nespēj nodrošināt bērniem nepieciešamos atbalsta pasākumus pilnā apjomā (nepilnīgs atbalsta personāls, asistentu trūkums un to kvalificēta sagatavošana).
- Latvijā nav sakārtota likumdošana par iekļaujošās izglītības audzēkņu uzņemšanu vispārējā pirmsskolas izglītības programmā.
- Sabiedrībā valda atšķirīga attieksme un kompetence par speciālajām vajadzībām.
- Pirmsskolas izglītības iestādes ir atvērtas iekļaujošai izglītībai un ar katru gadu palielinās labie prakses piemēri.
- Iekļaujošā izglītība maina attieksmi pret dažādo.
- Pedagogi vēlas apgūt jaunas un inovatīvas metodes darbā ar iekļaujamajiem skolēniem.

2. Jaukti attīstības traucējumi pirmsskolā, mācīšanās traucējumi skolā

- Nodrošinot savlaicīgus atbalsta pasākumus pirmsskolā, bērnam ir vieglāk uzsākt skolas gaitas. Ir nepieciešama pēctecība. Skola un pirmsskola vienā iestādē „Zem viena jumta”.
- Gan pirmsskolās, gan skolās joprojām ir nepilnīgs atbalsta komandas speciālistu nodrošinājums.
- Vispārizglītojošo izglītību iestāžu pedagogiem ir zināšanas par iekļaujošās izglītības nodrošināšanu, bet praktiski zināšanas izmantot neprot.
- Ir pieejama informācija un materiāli darbam ar iekļaujamajiem skolēniem, tomēr ne visi ir ieinteresēti meklēt un to apgūt.
- Sadarbības trūkums (speciālisti, ģimene, atbalsta personāls, skolēns).

- Neatbilstoša izglītības programma aizkavē bērna intelektuālo attīstību.
- Ir nepieciešams, lai bērnam būtu nodrošināta atbilstoša vide un kvalificēta palīdzība kvalitatīvas izglītības ieguvei.
- Ir daudz labie prakses piemēri par iekļaujošās izglītības nodrošināšanu.
- Individuālā izglītības plāna un atbilstošas mācību programmas nodrošināšana veicina bērna iekļaušanos.

3. Atbalsta pasākumu nodrošināšana bērniem/skolēniem ar speciālajām vajadzībām

- Ja skolotāji vispārizglītojošajā skolā vēlas īstenot iekļaujošo mācību sasniegumu vērtēšanu, tad viņiem jābūt atbilstoši attieksmei, izglītībai, atbalstam un resursiem.
- Izglītības iestādēs atbalsta sniegšanai izmanto IKT un alternatīvo metodiku.
- Atbalsta pasākumu nodrošināšana bērniem vispārizglītojošās izglītības iestādēs ir daudzveidīga.
- Atbalsta personāla komanda izglītības iestādēs ir lielisks palīgs pedagoģiskajā darbā pedagogiem, ģimenēm, izglītojamajiem (individuālais darbs, atbalsta pasākumu nodrošināšana un to izvērtēšana, sadarbības veicināšana, informācijas sniegšana).
- Izglītojamais, ģimene var atteikties no piedāvātajiem atbalsta pasākumiem, uzrakstot iesniegumu izglītības iestādes administrācijai.
- Problēmas rada lielais skaits izglītojamo vienā klasē, kas kavē individuālās pieejas nodrošināšanu un piemērotu atbalsta pasākumu izstrādāšanu.
- Pagarināts darba laiks izglītojamajam daudzos gadījumos tiek uzskatīts par labāko atbalsta pasākumu.

4. Speciālās pedagoģijas problēmas un to iespējamie risinājumi

- Novēlota, neprecīza diagnostika kavē pedagoģisko/medicīnisko/psiholoģisko palīdzību, tāpēc ir nepieciešama agrīna un precīza diagnostika, lai nodrošinātu savlaicīgu, kompleksu palīdzību un ļautu izvēlēties optimālāko korekcijas/ ārstēšanas/ rehabilitācijas veidu.
- Ne visās vispārizglītojošās izglītības iestādēs ir nepieciešamais nodrošinājums izglītojamajiem ar speciālajām vajadzībām, tāpat ne visas speciālās izglītības iestādes atrodas tuvu izglītojamā dzīves vietai.
- Speciālajās izglītības iestādēs skolēni tiek socializēti un izglītoti savā attīstības līmenī.

- Mūžizglītības vienlīdzīgas iespējas nodrošināšana nav pietiekama skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem. Profesionālās izglītības iestādes nav gatavas strādāt ar cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem. Pēc skolas beigšanas daļai jauniešu ir dzīve mājās vai sociālās aprūpes iestādēs. Ir nepieciešams nodrošināt iespēju apgūt jaunas profesijas speciālajās izglītības iestādēs visu mūžu.

5. Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes – esam visi kopā!

- Speciālajās pirmsskolas izglītības iestādēs ir labāks resursu nodrošinājums, piemērotāka vide, vairāk speciālistu, atbilstošākas mācību programmas, mazāks izglītojamo skaits klasē, labāka vienaudžu saskarsme, ciešāka mijiedarbība ar izglītojamā ģimeni nekā vispārizglītojošajās pirmsskolas izglītības iestādēs.

- Sabiedrība nav informēta par dažādām speciālajām pirmsskolas iestādēm (stereotipizēti uzskati, viedokļi).

- Tā kā ar katru gadu palielinās to skolēnu skaits, kam ir kombinēti traucējumi, kā arī skolēni ar agresīvu uzvedību, tad trūkst piemērotu speciālistu.

- Medicīniskie dokumenti reizēm neatbilst realitātei.

- Speciālajām izglītības iestādēm ir daudzveidīga sadarbība ar citām izglītības iestādēm.

- Speciālo izglītības iestāžu pedagogu bažas ir par mazākumtautību speciālo izglītības iestāžu slēgšanu.

Materiālu sagatavoja:

Prof., Dr. paed. **Sarmīte Tūbele**

Mg. paed., doktorante **Egija Laganovska**